

## واکاوای ابزارها و روش های ایجاد محرمیت در معماری با تاکید بر حفظ ارزش های معماری ایرانی - اسلامی

حمیدرضا رزمی<sup>۱</sup>، رضا ابراهیمی<sup>۲</sup>

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد، مهندسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد، آزادشهر، ایران.

نویسنده مسئول، عضو باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان

Email: Hamidreza\_Razmi@yahoo.com

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد، مهندسی معماری، دانشگاه آزاد اسلامی، خلخال، ایران.

أَيُّسَ مَنْ حُسْنِ التَّقْدِيرِ فِي بِنَاءِ الدَّارِ أَنْ يَكُونَ الْخَلَاءُ فِي أَسْتَرِ مَوْضِعِ فِيهَا؛

آیا از نیکویی تقدیرخانه که آدمی بنا می کند آن نیست که بیت الخلا در پنهان ترین جاهای خانه باشد «امام صادق (ع)».

### چکیده

معماری ایرانی را می توان سرشار از اصولی دانست، که بر اساس فرهنگ، عقاید و اندیشه اسلامی معنا می یابد. یکی از اصول و مفاهیمی که با ریشه گرفتن از فرهنگ اسلامی و باور های دینی به عرصه معماری ایرانی نمود یافته است اصل محرمیت است. تاکید اسلام بر محرمیت و حجاب موجب آن گردیده است تا این مشخصه بر تمامی ابعاد اجتماعی و فرهنگی که یکی از نمود های معماری است به عنوان مهمترین معیار های ساخت قلمداد شود. بنابراین اصل محرمیت به عنوان یک اصل حاکم بر تمامی شئون زندگی، به زیبایی در معماری ایرانی کالبد یافته و آثار و نتایج عمیقی در سازمان دهی فضایی و نحوه قرارگیری عملکرد های گوناگون داشته است. لیکن در دوره اسلامی بر پایه مبانی و ارزش های اعتقادی، جهان بینی اعتقادی و جهان بینی اسلامی محرمیت به عنوان یکی از معیار های اصلی در طراحی مسکن و بناها مورد توجه معماران قرار گرفت. بنابر این از این منظر خانه که از خصوصی ترین مکان ها برای فرد به شمار می رود، جزء مکان هایی است که رعایت محرمیت و حریم خصوصی در آن لازم و ضروری است لذا این مسئله، بستری لازم را برای نگارش پژوهش حاضر فراهم کرده است. پژوهش حاضر با روش توصیفی- تحلیلی و با هدف شناخت اصل محرمیت و احادیث اسلامی مربوط به این اصل، به بررسی عوامل محرمیت ساز، شناخت عناصر پدید آورنده حریم در معماری مسکن تاریخی شهر گرگان در راستای اصول و ارزش های معماری ایرانی- اسلامی برای تحقق الگوسازی مسکن مطلوب شکل گرفته است که غالب مطالعات آن از نوع اسنادی (کتابخانه ای) استوار بوده، هر چند در بخش هایی نیز از مطالعات میدانی بهره برده شده است. نتایج کلی تحقیق حاکی از آن است که، وجود رابطه تنگاتنگ اصل محرمیت در شکل گیری کالبد فضاهای این بنا ها، رابطه بسیار قوی بین ارزش خانواده و خلق آثار هنری با ابعاد زیبایی شناسانه و کاربردی فضاهای خانه های تاریخی، همچنین ارتباط اهمیت اجتماعی خانواده با تدوین مکان فضاهای بنا اشاره کرد. اصلی ترین نتیجه گیری از تحقیق در عبارت "استحاله هنر معماری اسلامی با مفاهیم متعالی دین اسلام و حرمت خانواده" خلاصه می شود. که باز تاب آن را می توان در ساخت بناها با نقشه و الگوی درونگرایی تامین محرمیت سه گانه عمومی، خصوصی و نیمه خصوصی مشاهده کرد.

کلمات کلیدی: محرمیت، سلسله مراتب، درونگرایی، حجاب، معماری سنتی.

مقدمه